

Sivilombudsmannen
Pb 3 Sentrum
0101 Oslo

Erling S. Skaug
Vidars gt. 10 A
0452 Oslo
esskaug@online.no
5. januar 2016

Flytting av Munch-museet. Klage på saksbehandling og dokumentmangel

(Presisering av klage, erstatter brev innsendt til Sivilombudsmannen den 04.01. 2016)

Oslo bystyre har vedtatt å flytte Munch-museet fra Tøyen. Vedtaket skyldes samrøre med den kommersielle utbygger i Bjørvika, beskrevet i hovedtrekk nedenfor. Vedtaket ble i utgangspunktet kunngjort av byrådet 27.05. 2008 uten foregående regulær saksbehandling, i strid med et enstemmig bystyrevedtak i 07.12. 2005 om videre utbygging på Tøyen.

Kommunens svar på min innsynsbegjæring av 02.10. 2015 angir at det ikke foreligger sakspapirer eller notater om flyttesaken fra tiden før den reelle beslutningen om å fravike bystyrevedtaket ble kunngjort. Min innsynsbegjæring samt kommunens svar av 23.10. 2015 følger (Vedlegg 1 og 2).

Det er vanskelig å tro at en sak av så stor økonomisk og prinsipiell betydning for kommunen selv og dens innbyggere kan ha vært forberedt uten noen form for skriftlig tilgjengelig saksutredning eller notater.

I Jeg ber derfor om at Ombudsmannen foranstalter nærmere undersøkelser for å bringe på det rene om dette faktisk kan være tilfelle, eller om det tvert imot foreligger dokumentasjon som jeg – i strid med offentlighetsloven – er nektet innsyn i.

II Byrådets dramatiske kursendring er beskrevet nedenfor. Dersom det mot formodning skulle medføre riktighet at denne er skjedd uten dokumentert begrunnelse, ber jeg om at Ombudsmannen bringer nærmere på det rene om kommunen har fulgt grunnleggende krav til saksbehandling og god forvaltningsskikk i denne saken.

Denne henvendelsen knytter seg direkte til min forgjeves innsynsbegjæring og har således direkte betydning for spørsmålet om Oslo kommune har øvet urett mot meg, ifølge Ombudsmannslovens § 3.

Det er imidlertid viktig å se at min klage knytter an til et videre sakskompleks av stor betydning for Oslo kommune og dens innbyggere. Jeg finner derfor grunn til å skissere den videre rammen for saken og tillater meg å mene at dens samfunnsmessige betydning gir et tungtveiende, ekstra argument for at Ombudsmannen bør ta klagen under behandling. I denne sammenheng er det også av interesse at fysisk bygging av det planlagte museet i Bjørvika ennå ikke er igangsatt, fordi saken stadig har budt på nye utfordringer av økonomisk og teknisk karakter – utfordringer som nettopp burde ha vært langt bedre identifisert og utredet før kommunen overhodet bestemte seg for den 180 graders kursomleggingen som ble initiert av byrådet i 2008.

Det må da nevnes at en tverrfaglig gruppe, opprinnelig utgått fra Det Norske Videnskaps-Akademi (Vedlegg 3), har fulgt saken siden 2010 og deltatt i debatten både om prosessen og byggeprosjektets egnethet som museum, uten at det har ført til respons eller innsigelse mot vår fremstilling fra det angjeldende politiske nivå. Tre publikasjoner, en rekke presseinnlegg samt direkte henvendelser til byrådet har vært ignorert. Senest i Aftenposten den 04. ds. uttaler kulturbyråden at prosjektet skal gå sin gang, uten at innvendingene gjennom seks-syv år nevnes.

Til orientering er saksforløpet frem til det kritiske tidspunkt 27.05. 2008 som følger:

07.12. 2005: Oslo bystyre vedtar enstemmig å bygge ut Munchmuseet på Tøyen, etter at andre lokaliseringer er vurdert og forlatt. Venstres forslag om Bjørvika ble avvist fordi det, iflg. byrådsleder Erling Lae (H), ville bli "*uendelig mye dyrere enn Tøyen*". Bystyret ber byrådet om å legge frem "*en grundig utredning med forslag om tilbygg eller helt nytt bygg på Tøyen.*"

08.05. 2006: HolteProsjekt (nå Holte Consulting) legger frem en alternativanalyse, der alternativ (B) "Beholde eksisterende anlegg og bygge nytt" skilte seg ut som det gunstigste både for museet og Oslo kommune: Gjenbruksverdien av det eksisterende bygg var betydelig, museet kunne ha kontinuerlig drift og visning i anleggsperioden, og det var det rimeligste. Prisanslag 852 millioner kroner.

27.11. 2006: Notat fra kulturbyråden til bystyret om at byrådet, "*grunnet de mange alternativer og kompleksitet i HolteProsjekts alternativanalyse*", hadde behov for "*noe lengre tid til å vurdere saken.*" Hvorfor alternativ B (av i alt tre) ikke lenger var gunstigst ble ikke nærmere forklart.

16.03. 2007: Aftenposten rapporterer at bystyret etterlyser fortgang i saken. Byrådsleder Lae skylder på idrettens investeringsbehov.

(September 2007: Kommunevalg, intet nytt i saken)

27.05. 2008: Byrådsleder Lae forkynner på en pressekonferanse at Munch flytter til Bjørvika. Opplysningen kom overraskende både på offentligheten, bydelsutvalget og flere av bystyrets medlemmer. Ingen votering var avholdt, ingen ny behandling av bystyrets enstemmige vedtak av 2005 forelå. Lae hadde imidlertid sikret seg stemmer underhånden.

Ingen begrunnelse for flyttingen ble gitt. Lae erklærte etterpå til Aftenposten: "*Om vi hadde gått offentlig ut med noe, ville det veltet hele spillet.*" Hva "spillet" gikk ut på ble ikke forklart.

Det ble senere (08.06. 2013) opplyst på Venstres nettside at partiet, i hemmelige forhandlinger med byrådet våren 2008, hadde krevet at "*hvis Deichman skulle flyttes, skulle også Munch-museet følge med til Bjørvika!*" Heller ikke her ble noen begrunnelse gitt.

Etter pressekonferansen i mai 2008 inngår Oslo kommune avtale med grunneier og utbygger HAV Eiendom a/s om opsjon på kjøp eller leie av tomt i Bjørvika. HAV er det kommersielle datterselskap av Oslo Havn KF.

23.07. 2008: Venstremannen Bernt Stilluf Karlsen, styreleder i Oslo Havn KF, går ut på vegne av datterselskapet: "*HAV Eiendoms oppgave er å styre prosessen med sikte på å få fram alternativer og bidra til gjennomføringskraft.*"

03.09. 2008: Formell votering i bystyret, flytting vedtatt med flertall fra de underhånden avgitte stemmer. Utllysning av arkitektkonkurranse vedtatt. HAV Eiendom får omfattende fullmakter (som forslagsstiller, med konkurranseregler, jury osv) i sakens videre forløp.

En plan- og designkonkurranse (05.01. 2009) fører raskt (20.03.) til vinnerutkastet "Lambda".

Videre forløp: Lambda nedstemmes i bystyret 14.12. 2011, men får igjen flertall i mai 2013 gjennom nye hemmelige avtaler. Jeg viser til en kort, kildebelagt fremstilling av historikken i Nytt Norsk Tidsskrift 3/2015 (Vedlegg 4, se også lenker til våre tre publikasjoner i fotnote 3). Alt, inkl. skriftlige uttalelser fra HAV, peker i retning av at flyttingen skyldes utbygger HAVs ønske om økt fortjeneste på sine tomtsalg og prosjekter ved å få prestisjebygg som Munchmuseet til sitt område.

Byrådets offisielle hovedargument og forutsetning for vedtaket var påstanden om at begge alternativer, både videre utbygging/tilbygg på Tøyen og helt nytt bygg i Bjørvika, ville koste omtrent det samme, ca. 1,6-1,7 milliarder kroner.

Det er nå imidlertid klart at en ufullstendig byggekalkyle (10 poster ikke beregnet) for Lambda ligger på 2,8 milliarder inkl. prisstigning. Samtidig viser privatinitierte arkitektkalkyler at et Tøyenprosjekt, med gjenbruk av det eksisterende anlegg (jfr. bystyrets bestilling av 2005 og HolteProsjekts alternativ B fra 2006, ovenfor), vil ligge på ca. 1 milliard. Hvis Lambda i Bjørvika blir bygget, skal

prisdifferansen med andre ord dekkes av offentlige midler av hensyn til utbyggerens fortjeneste. Formodentlig var det dette "spill" byrådsleder Lae innså som uegnet for offentligheten.

De korte trekk av historikken ovenfor med vedlegg er som nevnt primært ment som ramme for denne klagen. Det er bygget opp en betydelig frustrasjon hos de av oss som fulgt saken, ved at våre folkevalgte, nesten uansett politisk farge, handler mot parlamentariske spilleregler og i realiteten dekker en korrupsjonslignende sak.

Avgjørende for denne henvendelse er altså pressekonferansen den 27.05. 2008, der flyttingen av museet første gang bekjentgjøres som et *fait accompli*, i strid med et gjeldende vedtak, uten begrunnelse eller formell saksbehandling. Den tilsynelatende mangel på skriftlig dokumentasjon fra tiden før bekjentgjørelsen kan tyde på at en hemmelig avtale om et milliardprosjekt mellom Oslo kommune og utbygger enten bare er inngått muntlig, eller at de impliserte har fjernet alle spor.

Mangelen på dokumenter var opprørende, etter seks års stigende mistillit til det politiske nivå. Den generelle mangel på svar gjennom årene på henvendelser fra samfunnets høyest utdannende personer går etter min mening utover arrogansens grenser, med ødeleggende virkning for den offentlige samtalen. I siste omgang gjelder det respekten for det jeg fremfor alt vil tro på, nemlig vårt demokratiske system i praksis. Følelsen av urett rammer hver enkelt av oss som har fulgt denne saken, men som innsender av innsynsbegjæringen den 02.10. 2015 faller det på meg å innklage den personlig.

Jeg viser til de to punkter i anmodningen på første side, og imøteser med takk Sivilombudsmannens svar.

Med vennlig hilsen

Erling S. Skaug
prof.em., dr.philos., Universitetet i Oslo